

КОМІТЕТИ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Інформаційно-аналітичні матеріали до слухань на тему:

«Захист прав і свобод громадян України, які перебувають на території держав-членів ЄС та інших держав як тимчасово переміщені особи, внаслідок збройної агресії Російської Федерації»

м. Київ

Рекомендацій спільних із комітетами Верховної Ради України з питань інтеграції України до Європейського Союзу; з питань гуманітарної та інформаційної політики; з питань прав людини, деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій у Донецькій, Луганській областях та Автономної Республіки Крим, міста Севастополя, національних меншин і міжнаціональних відносин; з питань зовнішньої політики та міжпарламентського співробітництва слухань на тему: «Захист прав і свобод громадян України, які перебувають на території держав — членів ЄС та інших держав як тимчасово переміщені особи внаслідок збройної агресії Російської Федерації»

(в частині предметів відання Комітету з питань гуманітарної та інформаційної політики)

Охорона дитинства в Україні є стратегічним загальнонаціональним пріоритетом, що має важливе значення для забезпечення національної безпеки України, ефективності внутрішньої політики держави (*Закон України «Про охорону дитинства»*).

Організація Об'єднаних Націй у Загальній декларації прав людини та в Міжнародних пактах про права людини проголосила і погодилась з тим, що кожна людина має володіти всіма зазначеними у них правами і свободами без якої б то не було різниці за такими ознаками, як раса, колір шкіри, стать, релігія, політичні або інші переконання, національне або соціальне походження, майновий стан, народження або інші обставини. **Діти мають право на особливе піклування і допомогу.**

З початку військової агресії Російської Федерації про України мільйони громадян України, серед яких понад чотири мільйона дітей, рятуючи своє життя та життя свої близьких, були змушені покинути небезпечні регіони та стати внутрішньо переміщеними особами, або перетнути кордони України.

Як зазначає Міністерство соціальної політики України (далі Мінсоцполітики) за даними, які щотижнево оновлюються дипломатичними представництвами України за кордоном, станом на 25 травня 2022 року, загальна кількість осіб, які прибули до іноземних державах після 24.02.2022 – 4 649 255 осіб, з них:

- віком від 18 до 60 років – 2 577 309 осіб;
- віком до 18 років – 1 568 966 осіб;
- віком понад 60 років – 502 980 осіб.

Загальна кількість осіб, взятих на тимчасовий консульський облік в іноземних державах після 24.02.2022 – 13 386 осіб, з них:

- віком від 18 до 60 років – 1 146 осіб;
- віком до 18 років – 12 199 осіб;
- віком понад 60 років – 41 особа.

За даними Управління Верховного комісара ООН у справах біженців станом на 29 травня 2022 року кількість біженців з України за кордон склала понад 6,8 млн осіб

Найбільша кількість українських біженців припадає на сусідні країни Європейського Союзу (Польща - 3,63 млн осіб, Румунія - 989,4 тис. осіб, Угорщина - 682,6 тис. осіб, Словаччина - 461,2 тис. осіб).

Держава не залишилась осторонь від проблем своїх громадян, які виїхали за кордон. З метою захисту прав дітей, тимчасово переміщених (евакуйованих) за межі України, у тому числі без супроводу було вжито низку заходів.

1. Прийнято постанови Кабінету Міністрів України від 28.02.2022 № 166, від 01.03.2022 № 179, від 12.03.2022 № 264, від 29.03.2022 № 383, якими вдосконалено Правила перетинання державного кордону громадянами України, затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 27.01.1995 № 57, в частині спрощення процедури перетину кордону особами з інвалідністю, дітьми різних категорій, у тому числі із закладів, в яких вони цілодобово перебувають, прийомними сім'ями, дитячими будинками сімейного типу, сім'ями опікунів, піклувальників, патронатних вихователів, а також дітьми в супроводі одного із батьків, близьких родичів на час воєнних дій.

Підготовлено та опубліковано на офіційній сторінці Мінсоцполітики пам'ятку щодо перетинання державного кордону дітьми, особами з інвалідністю та особами, які їх супроводжують, в умовах надзвичайного та воєнного стану.

2. На початку березня 2022 року Мінсоцполітики звернулося до МЗС з проханням:

забезпечити належну роботу консульських установ України в країнах переміщення дітей внаслідок воєнних дій із супроводжуючими їх особами щодо взяття таких дітей та осіб на тимчасовий консульський облік, забезпечення належного захисту їхніх прав та інтересів, а також сприяння їм у поверненні на територію України після стабілізації ситуації в державі;

звернутись до Комітету ООН з прав людини з проханням посприяти належному захисту прав та інтересів дітей, тимчасово переміщених із території України внаслідок воєнних дій, та супроводжуючих їх осіб, а також у поверненні їх на територію України після стабілізації ситуації в державі.

3. Постановою Кабінету Міністрів України від 17.03.2022 № 302 утворено Координаційний штаб з питань захисту прав дитини в умовах воєнного стану, одним із основних завдань якого є здійснення контролю за постановкою на консульський облік дітей в країні остаточного перебування; прийняття оперативних рішень щодо захисту прав дітей; моніторинг дотримання соціальних стандартів та прав у країні їх перебування, які виїхали за межі України та організація їх повернення в Україну.

4. Підготовлено відкрите звернення Прем'єр-міністра України Д. Шмигала про неприпустимість провадження діяльності з міждержавного усиновлення дітей-громадян України в умовах надзвичайного або воєнного стану.

5. Прийнято постанову Кабінету Міністрів України від 27.03.2022 № 385 „Деякі питання евакуації дітей та осіб, які проживають або зараховані до закладів різних типів, форм власності та підпорядкування на цілодобове перебування, в умовах воєнного стану”, якою, зокрема, затверджено Порядок тимчасового переміщення (евакуації) та забезпечення умов перебування на території України, де не відбуваються бойові дії, або за межами України дітей та осіб, які проживають або зараховані до закладів різних типів, форм власності та підпорядкування на цілодобове перебування, що визначено коло обов'язків адміністрацій закладів,

вихованці яких евакууються, супроводжуваних осіб, у тому числі щодо законного представництва дітей.

6. Мінсоцполітики спільно з членами Координаційного штабу з питань захисту прав дитини в умовах воєнного стану розроблено рекомендації компетентним органам держав, до яких евакууються діти – громадяни України, щодо організації роботи із захисту прав та інтересів дітей, які тимчасово перебувають за кордоном без супроводу, які листом від 07.04.2022 № 3451/0/2-22/57 надіслано Міністерства закордонних справ для доведення до відома посольств та консульських установ України в держав, до яких евакууються діти – громадяни України для забезпечення їх врятування компетентними органами цих держав.

Рекомендації розроблені із урахуванням, насамперед, Гаазької Конвенції про юрисдикцію, право, що застосовується, визнання, виконання та співробітництво щодо батьківської відповідальності та заходів захисту дітей 1996 року, відповідно до якої питання тимчасового захисту дітей без супроводу здійснюється за національним законодавством країни виявлення дитини, а заходи постійного захисту (зокрема, усиновлення, постійна опіка) – за законодавством країни походження дитини.

Також у Рекомендаціях міститься інформація про можливості возз'єднання дітей з їх законними представниками, іншими родичами, знайомими.

7. Прийнято постанову Кабінету Міністрів України від 15.04.2022 № 447 „Про внесення змін до Порядку провадження органами опіки та піклування діяльності, пов'язаної із захистом прав дитини”, якою передбачено, що діти, які перебувають за кордоном або на тимчасово окупованій території України, за наявності достовірних підстав можуть бути влаштовані під опіку, піклування осіб, які перебувають з такими дітьми у сімейних, родинних відносинах (у тому числі хрещені батьки), що дає таким особам змогу забрати дітей із зони небезпеки.

8. Підписано Меморандуми про співпрацю у сфері забезпечення соціального захисту дітей, які постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів з ЮНІСЕФ та Литовською Республікою, а також готуються до підписання такі меморандуми із понад 23 державами світу. Зокрема в зазначених меморандумах акцентовано увагу на недопущенні роз'єднання дітей-громадян України з їхніми законними представниками, супроводжуваними.

9. Надіслано звернення до 18 членів Комітету ООН з прав дитини про неприпустимість передання дітей – громадян України, примусово вивезених до держави-агресора, в сім'ї російських громадян.

10. Розроблено та направлено ОДА, Нацсоцслужбі Рекомендації щодо ведення обліку дітей, які тимчасово переміщені (евакуйовані) на території України, де не ведуться бойові дії, або за межі України в умовах воєнного стану з метою запровадження тестування процесів обліку переміщених (евакуйованих) дітей.

11. Протягом 18-27 квітня 2022 здійснено відрядження до Республіки Польща, Федеративної Республіки Німеччина, Італійської Республіки для забезпечення моніторингу умов перебування дітей, переміщених внаслідок воєнних дій з території України щодо дотримання соціальних стандартів та прав у державі їх перебування.

12. В середині квітня відбулась онлайн-конференція із представниками посольств та консульських установ України в державах, до яких було тимчасово переміщено (евакуйовано) дітей – громадян України, присвячена захисту прав таких дітей, у тому числі без супроводу їхніх законних представників. За результатами

заходу Нацсоцслужба забезпечує узагальнення пропозицій та проблемних питань, пов'язаних із роботою посольств та консульських установ України із захисту прав та інтересів окресленої категорії дітей.

13. Урядом прийнято постанову Кабінету Міністрів України від 10.05.2022 № 580 „Про внесення змін до порядків, затверджених постановами Кабінету Міністрів України від 24 вересня 2008 р. № 866 і від 27 березня 2022 р. № 385”, яка має на меті здійснення контролю за дотриманням прав дітей, які тимчасово переміщені (евакуйовані) в межах України або за межі України у період воєнного стану, організації повернення таких дітей за місцем свого проживання (перебування) після припинення воєнного стану в Україні.

Передбачено:

- запровадження обліку дітей, які тимчасово переміщені (евакуйовані) на території України, де не ведуться бойові дії, або за межі України;
- доопрацювання Єдиної інформаційно-аналітичної системи „Діти” для забезпечення ведення в ній відповідного обліку;
- забезпечення захисту інформації, що міститься в інформаційно-аналітичній системі „Діти”.

14. Верховною Радою України прийнято Закону України «Про внесення змін до статті 30¹ Закону України "Про охорону дитинства" щодо законного представництва деяких категорій дітей під час дії надзвичайного або воєнного стану в Україні», яким на законодавчому рівні визначено законних представників дітей, які під час дії надзвичайного або воєнного стану вимушені евакуюватися у тому числі за кордон.

З метою інформування громадян України, які вимушені покинути постійне місце проживання у зв'язку з воєнними діями Російської Федерації проти України, щодо умов тимчасового перебування у країнах-партнерах, Мінсоцполітики направлено лист до Міністерства закордонних справ України щодо сприяння щотижневому отриманню від дипломатичних представництв України за кордоном наступної інформації:

1. Актуальних статистичних даних щодо чисельності осіб, які перемістилися до країни перебування, а також кількості осіб, які стали на консульський облік із вказанням вікової категорії громадян України.

2. Переліку правових статусів, які надаються країною-перебування громадянам України (статус біженця або інший статус тимчасового захисту).

3. Переліку допомог та преференцій, який включає той чи інший статус, зокрема розміри разових та/ або періодичних соціальних допомог, медичне та соціальне страхування, виплати на оренду житлового приміщення тощо.

4. Програми інтеграційної підтримки, впроваджені країною (мовні курси, трудова кваліфікація/ перекваліфікація, освітні програми, влаштування дітей у дитячі садки, групові заняття тощо).

5. Кількість реєстраційних центрів для переміщених з України осіб та місце їх розташування.

Міністром соціальної політики України проведено двосторонні зустрічі з очільниками 12 профільних міністерств та інституцій соціального захисту, а також Віце-президентом Європейської комісії з питань демократії та демографії Дубравкою Шуїцою та членом Європейського парламенту, Головою Комітету з

питань працевлаштування та соціальних справ Драгошем Пислару, взято участь у чотирьох заходах міжнародного характеру.

Керівництвом Мінсоцполітики проведено переговори з представниками 15 міжнародних організацій.

Результатом численних переговорів керівництва Мінсоцполітики стало укладення двосторонніх Меморандумів з реалізації програм грошової допомоги та підтримки задля максимального охоплення найбільш вразливих категорій громадян, які в умовах воєнного стану опинилися в складному становищі.

Міністерством соціальної політики здійснюються заходи із забезпечення створення в країнах ЄС єдиної транскордонної політики захисту прав українців, переміщених внаслідок війни Росії проти України. Одним із кроків є проведення переговорного процесу з 23 країнами ЄС щодо укладення Меморандумів у сфері забезпечення соціального захисту дітей, які постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів. Положення двосторонніх Меморандумів стосуються захисту прав та забезпечення потреб дітей з вразливих категорій, які переміщені до інших країн; порядок ведення консульського обліку таких дітей, гарантії їх повернення в Україну після покращення ситуації, недопущення усиновлення українських дітей без згоди України та застосування національного законодавства про усиновлення.

11.04.2022 підписано Договір між Міністерством соціальної політики України та Міністерством соціального захисту і праці Литовської Республіки про співпрацю у сфері захисту дітей, які постраждали від війни в Україні, внаслідок збройної агресії Російської Федерації. Підписання відбулось в рамках візиту до України Прем'єр-міністра Литовської Республіки Інґриди Шимоніте.

Після завершення консультацій держав-членів ЄС з Європейською комісією очікується продовження консультації щодо укладення Меморандумів з іншими країнами.

Щодо забезпечення переміщення на територію держав – членів ЄС та інших держав дітей із закладів, що належать до сфери управління Міністерства соціальної політики України, Міністерство охорони здоров'я України та Міністерства освіти і науки України.

У зв'язку з невимірними загрозами життю і здоров'ю українців та громадян інших держав, які проживають на території України, органами української влади на виконання Закону України „Про правовий режим воєнного стану” забезпечується евакуація дітей і сімей з дітьми до безпечних місць у межах України, а також за кордон, у тому числі до країн – членів Європейського Союзу.

Так, за повідомленням Міністерства соціальної політики України на кінець квітня 2022 року із закладів різних типів вже евакуйовано понад 6 тисяч дітей, з яких понад 3,7 тисячі дітей – за межі України, в складі сімейних форм виховання евакуйовано понад 4 тисяч дітей, з них понад 3 тисячі дітей за межі України.

За повідомленням Міністерства охорони здоров'я України станом на 24 лютого 2022 року в Україні функціонувало 37 будинків дитини, які знаходяться в сфері управління структурних підрозділів з питань охорони здоров'я обласних державних адміністрацій. В зазначених закладах перебувала 2 201 дитина, з них: 518 (23,5%) -

діти з інвалідністю, 450 (20,4%) - діти у віці 0-12 місяців, 903 (41%) - діти у віці 1-3 роки, 848 (38,5%) - діти, старше 3-х років.

Щодо статусу дітей: 1 364 (62%) - діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування, 837 (38%) - діти, влаштовані за заявою батьків.

З початку військової агресії обласними військовими адміністраціями здійснено організаційні заходи з переміщення дітей-вихованців будинків дитини, які знаходились на територіях, де проводились активні бойові дії. Зокрема, відбулося переміщення вихованців в більш безпечні території України (12 закладів) і поза межі нашої країни (9 закладів).

В період з 24 лютого по 30 травня 2022 року за межі України було евакуйовано 9 з 37 будинків дитини, які знаходяться в сфері управління структурних підрозділів з питань охорони здоров'я обласних державних адміністрацій. Загалом за кордон було евакуйовано 377 дітей.

Станом на 31 травня 2022 року на території України залишається 15 закладів, з них один заклад (КНП «Херсонський обласний Будинок дитини» Херсонської обласної ради, 55 вихованців) знаходиться на тимчасово окупованій території.

За повідомленням Міністерства освіти і науки України (далі - МОН) для виявлення та забезпечення потреби дітей з особливими освітніми потребами, дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування та дітей, які перебувають в складних життєвих обставинах на території України та за кордоном, МОН спільно з ЮНІСЕФ запровадив проєкт «Моніторинг та забезпечення потреб дітей в умовах війни».

За результатами моніторингу станом на 24 лютого 2022 року в системі МОН функціонувало 544 заклади, в структурі яких є пансіон/інтернатна група. В цих закладах 103 966 учнів отримували освітні послуги, з яких 44 890, окрім освітньої послуги, проживали в пансіонах/інтернатах/інтернатних групах.

Із загальної чисельності учнів, 13 583 (13%) є дітьми з інвалідністю, 4 292 (4,1%) є дітьми-сиротами, дітьми позбавленими батьківського піклування.

У зв'язку з початком війни в Україні, 42 233 дітей із числа тих, які перебували у зазначених закладах цілодобово, були повернуті батькам/законним представникам, зокрема 17 966 учнів спеціалізованих закладів освіти; 15 918 учнів спеціальних шкіл та НРЦ; 8 270 учнів закладів загальної середньої освіти (лицей, гімназії, ін.); 498 дітей евакуйовані разом із працівниками закладів на безпечні території в межах України, зокрема, до пансіонів закладів освіти Закарпатської, Івано-Франківської, Тернопільської, Хмельницької, Чернівецької областей, з яких 286 дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування; 652 дитини продовжують перебувати в закладах, що знаходяться в умовно безпечних територіях.

Щодо дітей, повернутих до батьків. Враховуючи, що значна частина дітей цієї категорії може потребувати підтримки, отримання додаткових соціальних послуг, працівниками закладів освіти, спільно з проєктом здійснюється вивчення ситуації щодо забезпечення потреб дітей з усіх типів закладів інституційного догляду (окрім спеціалізованих), що складає 24 267 дітей.

Планується провести більш детальне вивчення ситуації, виокремлення ще вужчої цільової групи дітей, які потребують першочергової допомоги та підтримки,

долучення до роботи суб'єктів соціальної роботи на рівні територіальних громад тощо.

За повідомленням МОН станом на 28 травня 2022 року з 429 закладів, які долучені до моніторингу, отримано інформацію від 290 закладів стосовно 12508 дітей (51,5% від загальної цільової групи). Важливим компонентом, який передбачений Моніторинговою формою, є Висновок, у відповідності до якого уповноважені особи від закладу, на основі наявної інформації про дитину, її сім'ю, додаткового з'ясування ситуації, мають зробити припущення про те, чи дитина перебуває у відносній безпеці, а також чи потребує вона захисту або ж підтримки. На сьогоднішній день, щодо 276 дітей зроблені припущення і подано інформацію, що вони потребують захисту, а 816 дітей потребують підтримки.

Станом на лютий 2022 року в Україні існувала мережа з 667 інклюзивно-ресурсних центрів (далі - ІРЦ). Станом на 28 травня 2022 року кількість працюючих ІРЦ скоротилася до 568 (99 ІРЦ перестали надавати послуги).

Щодо організації навчального процесу дітей, у тому числі дітей з особливими освітніми потребами, які перебувають на території держав — членів ЄС та інших держав, як тимчасово переміщені внаслідок збройної агресії Російської Федерації.

Широкомасштабна агресія російської федерації проти України спричинила низку гострих проблем у сферах освіти і науки, серед яких вимушене переміщення осіб у регіони України та країни, де безпекова ситуація є кращою, внаслідок спричинених воєнними діями загроз життю, здоров'ю, безпеці всіх громадян України.

За інформацією МОН станом на 27 травня 2022 року за кордон виїхали 677994 учнів та 25168 педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти:

2033 дитини з особливими освітніми потребами евакуйовано за межі України, з них 1072 - діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування;

1267 дітей виїхали за кордон організованими групами із супроводжуючими особами:

651 – до Республіки Польща. Це діти з Вінницької - 33, Запорізької - 106, Київської - 31, Кіровоградської - 27, Одеської - 233, Полтавської – 36, Харківської - 12, Хмельницької областей – 173;

267 – до Італії (Закарпатська - 53, Запорізька - 115, Сумська – 38, Донецька - 61).

34 – до Німеччини (Рівненська область - 25, м. Київ - 9).

66 - до Чехії (Вінницька, Житомирська області).

105 – до Туреччини (Дніпропетровська область).

85 – до Іспанії (Донецька область).

59 – до Румунії (Одеська область).

Решта 766 дітей з ООП виїхали разом з батьками.

МОН проводить постійний моніторинг перебування дітей за межами України, вивчення та задоволення їх потреб, забезпечується ротация супроводжуючих їх осіб.

З метою ефективної роботи збереженої мережі постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2022 № 493 «Про внесення змін до Положення про

інклюзивно-ресурсний центр» були розширені можливості ІРЦ на час воєнних дій. Зокрема, були:

- розширені завдання ІРЦ;
- надані додаткові гарантії для осіб з особливими освітніми потребами, які вимушено змінили своє місце проживання (перебування);
- передбачені можливості для подання заяв, отримання висновків про комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку особи та отримання консультацій фахівцями ІРЦ особами, з якими перебуває дитина;
- надано можливість використання документів з мобільного додатка Порталу Дія (далі - Дія);
- зменшено термін проведення комплексної оцінки для дітей, які переїхали на тимчасове місце проживання;
- розширені можливості для проведення повторної комплексної оцінки розвитку дитини, у тому числі з метою проведення моніторингу розвитку особи (за згодою батьків).

Також були передбачені можливості для дітей, що постраждали внаслідок воєнних дій, у тому числі отримали психологічні травми. Зокрема, відповідно до внесених змін, прояви наслідків психологічної травми можуть бути підставою наявності в дитини особливих освітніх потреб. Також передбачено можливості для виявлення схильностей до проявів девіантної поведінки та її причин, психологічного стану особи, а також їх впливу на освітню діяльність. Тепер ІРЦ можуть надавати рекомендації для організації освітнього процесу для дітей, які зазнали психологічної травми та дій, спрямованих на запобігання посиленню психологічної травми.

З метою посилення спроможності ІРЦ МОН за участі психологів проєкту «Підтримай дитину» провело перший спеціалізований семінар для психологів ІРЦ «Психологічна травма: основні відомості та першочергові кроки», під час якого додатково ознайомило психологів ІРЦ з особливостями прояву психологічної травми в дітей.

З метою забезпечення умов для навчання осіб з особливими освітніми потребами під час війни постановою Кабінету Міністрів України від 26 квітня 2022 № 483 «Про внесення змін до порядку, затверджених постановами Кабінету Міністрів України від 10 квітня 2019 р. № 530 і від 15 вересня 2021 р. № 957» були внесені зміни до Порядку організації інклюзивного навчання у закладах дошкільної освіти і Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти. Зокрема, були розширені можливості на час воєнного стану щодо зарахування дітей з особливими освітніми потребами шляхом збільшення можливої кількості дітей з ООП в одному класі чи групі, залучення до надання психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг (допомоги) фахівців інклюзивно-ресурсних центрів, педагогічних працівників закладу освіти, зокрема з числа тих, що вимушені були змінити своє місце проживання (перебування) та/або місце роботи внаслідок збройної агресії РФ.

Також були підготовлені:

- проєкт постанови Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Положення про спеціальну школу та Положення про навчально-реабілітаційний центр» (направлений на погодження до ЦОВВ);
- проєкт постанови Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Державного стандарту базової середньої освіти» (візується в МОН);

- проект наказу МОН «Про затвердження Порядку утворення та умов функціонування спеціальних класів у закладах загальної середньої освіти» (29 травня завершилось громадське обговорення на сайті МОН);
- проект наказу МОН «Про затвердження Порядку надання логопедичних послуг в системі освіти» (знаходиться на громадському обговоренні);
- проект наказу про внесенням змін до наказу МОН від 23.04.2018 № 414 «Про затвердження Типового переліку допоміжних засобів для навчання (спеціальних засобів корекції психофізичного розвитку) осіб з особливими освітніми потребами, які навчаються в закладах освіти».

В умовах правового режиму воєнного стану особливо важливо забезпечити права учнів на продовження здобуття освіти, зокрема, в установленому порядку перевести їх на наступний рік навчання, видати свідоцтва досягнень або табелі навчальних досягнень та документи про здобуття освіти.

Наказом Міністерства освіти і науки України від 28.03.2022 № 274 «Про деякі питання організації здобуття загальної середньої освіти та освітнього процесу в умовах воєнного стану в Україні» спрощено процедуру переведення учнів до іншого закладу загальної середньої освіти.

Крім того, відповідно до наказу від 01.04.2022 № 290 «Про затвердження методичних рекомендацій щодо окремих питань завершення 2021/2022 навчального року» запропоновано закладам загальної середньої освіти застосовувати індивідуальний підхід до кожного учня/учениці, гнучко використовувати відповідні процедури в найкращих інтересах дитини для дотримання її права на продовження здобуття освіти.

МОН спільно зі швейцарсько-українським проектом DECIDE та за підтримки Посольства Швейцарії в Україні запустив сайт emergency.mon.gov.ua для міністерств освіти, директорів шкіл та вчителів у країнах, які прийняли українських дошкільнят та школярів. На ресурсі висвітлені актуальні питання зі сфери шкільної освіти, а також зібрані гуманітарні потреби, які необхідні для здійснення навчання в Україні.

Ресурс допоможе міжнародній освітянській спільноті зрозуміти освітню траєкторію дитини, зокрема знання і навички, які вона отримала під час навчання в Україні. Ця інформація необхідна для адаптації дитини до нового закладу освіти за кордоном.

В умовах військової агресії російської федерації професійно (професійно-технічна) освіта зазнала значних втрат, які суттєво вплинули на її суб'єктів, інфраструктуру, механізм функціонування.

З метою організації та виконання програми внутрішньої академічної мобільності здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти на території України затверджено Положення про внутрішню академічну мобільність здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти, які навчаються у закладах професійної (професійно-технічної) освіти України (наказ Міністерства освіти і науки України від 26.03.2022 №273, що зареєстрований в Міністерстві юстиції України 20 квітня 2022 р. за № 437/37773).

Положення регламентує діяльність закладів професійної (професійно-технічної) освіти України щодо організації внутрішньої академічної мобільності здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти, встановлює загальний

порядок організації та виконання програми внутрішньої академічної мобільності здобувачів П(ПТ)О на території України, визнання та зарахування її результатів.

Для тимчасово переміщених українців створено Ресурсний хаб (Resource Hub), на якому розміщується інформація щодо можливості продовження освіти, навчання та працевлаштування. Ресурсний хаб містить ключову інформацію про систему освіти в Україні, що допомагає покращити розуміння українських кваліфікацій усіх типів та їх визнання, а також орієнтує українців у виборі можливостей щодо освіти, навчання та працевлаштування в країнах ЄС. Вся інформація доступна англійською та українською мовами.

Міністерством освіти і науки України у цьому напрямку проведено низку консультацій з представниками Європейського фонду освіти щодо наповнення зазначеного хабу.

13 травня 2022 року Уряд затвердив постанову № 599 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо врегулювання питань академічної мобільності». Відтепер заклади професійної (професійно-технічної) освіти в межах, визначених статтями 52 і 53 Закону України «Про професійну (професійно-технічну) освіту» можуть брати участь у міжнародному співробітництві, застосовуючи вимоги Порядку реалізації права на академічну мобільність.

Міністерством освіти і науки України заплановано запуск модуля «Професійна освіта онлайн» веб платформи дистанційного навчання "Всеукраїнська школа онлайн" за посиланням: <https://profosvita.online/>.

Наразі немає точної інформації щодо кількості здобувачів та викладачів закладів фахової передвищої та вищої освіти, які навчаються або працюють в Україні, але перебувають внаслідок воєнної агресії за кордоном на території держав-членів ЄС та інших держав. Більше 70 тис студентів із України також навчаються за кордоном (у 2016-2017 н.р. їх кількість нараховувала 77,424 тис. здобувачів).

Для забезпечення захисту освітніх прав громадян України, які перебувають на території держав-членів ЄС та інших держав заклади фахової передвищої освіти 24 регіонів продовжують здійснювати освітній процес дистанційно та за змішаною формою. У 24 регіонах університети працюють дистанційно, з них у 12 областях освітній процес організовано за змішаною формою.

Здобувачі вищої освіти, які внаслідок військової агресії російської федерації були вимушені переїхати на територію ЄС, мають можливість продовжувати навчання в інших закладах фахової передвищої, вищої освіти безпосередньо або дистанційно, реалізуючи своє право на академічну (кредитну) мобільність. Такий потенціал забезпечується на основі Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 579 від 12.08.2015. Така форма надає широкі можливості для здобувачів, які будучи переміщеними з території бойових дій до країн ЄС, можуть продовжувати навчання дистанційно, застосовуючи:

- внутрішню академічну мобільність – будучи учасниками освітнього процесу у закладах фахової передвищої, вищої освіти в межах України (переважно у західних регіонах);

- зовнішню академічну мобільність – як учасники освітнього процесу у закладах фахової передвищої, вищої освіти ЄС.

Крім того, перебуваючи на території ЄС, здобувачі можуть продовжувати навчання дистанційно у закладах фахової передвищої, вищої освіти України, в яких вони отримували освітні послуги до російської військової агресії.

За інформацією МОН основними викликами, з якими зіштовхнулися зазначені особи, є:

- суттєве погіршення соціального і матеріального забезпечення, психологічного стану, необхідність вирішення ключових побутових проблем всіх учасників освітнього процесу, що опинилися за кордоном;

- погіршення платоспроможності та, відповідно, платіжної дисципліни щодо оплати навчання здобувачів, які навчаються у закладах фахової передвищої, вищої освіти за кошти фізичних осіб;

- необхідність гнучкого реагування щодо здобуття освіти на основі академічної мобільності у закладах фахової передвищої, вищої освіти в Україні і за кордоном, для викладачів та науковців щодо пошуку можливостей стажування за кордоном та інших інструментів викладацької і наукової активності;

- неможливість підтримання звичайних оф-лайн комунікацій із освітянською спільнотою в Україні;

- необхідність оформлення відрядження та обмежений термін можливого перебування викладачів закладів вищої освіти державної форми власності за кордоном (до 60 днів), крім випадків їх стажування, забезпечення діяльності державних органів влади в особливому режимі в умовах воєнного стану;

- ризики затягування війни із можливістю втрати наукового та людського потенціалу для України.

У сфері залишаються наскрізні проблеми, які стосуються в тому числі здобувачів освіти, педагогічних, науково-педагогічних працівників, які виїхали за кордон:

- 1) відсутність у багатьох учасників освітнього процесу доступу до комп'ютерного обладнання, програмного забезпечення та якісного Інтернету, що погіршує доступ до дистанційного навчання;

- 2) відсутність якісного онлайн-контенту для певних рівнів освіти (початкова, професійна (професійно-технічна) освіта) та доступу до електронних підручників, а також відсутність бюджетного фінансування на покриття вказаних потреб;

- 3) відсутність достовірної інформації щодо сфери освіти, зокрема щодо автоматизованого обліку дітей шкільного віку, вчителів (необхідна оперативна інформація систематично збирається вручну).

Основним викликом для держави в контексті організації дистанційного навчання для українських здобувачів освіти, які перебувають за кордоном, залишається забезпечення доступу до української освіти та можливості продовжувати навчання за українською програмою, українською мовою, а педагогічним працівникам - забезпечення можливості продовжувати роботу дистанційно або ж тимчасово навчати українських дітей за кордоном.

Для того, щоб українські здобувачі освіти та педагогічні, науково-педагогічні працівники захотіли повернутися до України, потрібно не втрачати з ними зв'язок (тримати його через керівництво їх закладів освіти, дипломатичні представництва України в інших країнах тощо), з'ясовувати їх потреби та задовольняти їх (у тому числі за підтримки партнерів з розвитку).

Здобувачі фахової передвищої, вищої освіти, які перебувають на території

держав-членів ЄС та інших держав, можуть долучитися до навчального процесу на основі організованого закладами дистанційного навчання. На 26 травня 2022 р. заклади фахової передвищої освіти всіх регіонів продовжують здійснювати освітній процес дистанційно, з них 21 – за змішаною формою. У двох областях декілька ЗФПО відновили очну роботу. У 24 областях і місті Києві університети працюють дистанційно в синхронному та асинхронному режимі.

У зв'язку з початком активної фази російського вторгнення до України біля 23 % здобувачів закладів освіти сфери культури, підпорядкованих МКІП, виїхали за межі України. Зокрема, за кордон виїхали 840 учнів мистецьких ліцеїв, 242 студенти фахових мистецьких коледжів та 1998 здобувачів вищої освіти. З них до держав-членів Європейського Союзу перемістилися 2647 осіб (86 % від загальної кількості тих, хто виїхав). Крім того, до країн Західної Європи поза ЄС (Швейцарія, Велика Британія) виїхали 147 здобувачів мистецької освіти. Найбільше число здобувачів мистецької освіти перемістилися до Республіки Польща (864 особи або 28 % переміщених) та Федеративної Республіки Німеччина (729 осіб або 24 % переміщених).

Усі переміщені здобувачі мистецької освіти закладів освіти сфери управління МКІП мають доступ до навчальної інфраструктури в місцях перебування, також переважна більшість з них продовжують навчання в своїх Alma Mater в дистанційному форматі. З усіх переміщених здобувачів за програмами зовнішньої академічної мобільності продовжують навчання в іноземних закладах 208 студентів.

Про наявність проблемних питань у зв'язку з перебуванням українських учнів та студентів закладів освіти сфери культури, зокрема, обмеження їхніх прав на доступ до української мистецької освіти, а також культурних прав і свобод не повідомлялося.

За межі України після 24 лютого 2022 року перемістилися 554 педагогічних та науково-педагогічних працівників закладів освіти сфери культури, підпорядкованих МКІП, більшість з яких перебувають у Республіці Польща (139 осіб або 25 % переміщених) та Федеративній Республіці Німеччина (155 осіб або 28 % переміщених). Більшість із зазначених викладачів, які ведуть практичні заняття з мистецтва, виїхали разом зі своїми учнями і продовжують їхню практичну мистецьку підготовку в місцях тимчасового перебування. 7 осіб з числа переміщених викладачів закладів вищої освіти перебувають за кордоном у творчих резиденціях, беруть участь у дослідницьких проектах чи програмах академічної мобільності тощо.

Щодо забезпечення своєчасної виплати дітям та сім'ям з дітьми, які перебувають на території держав – членів ЄС та інших держав, як тимчасово переміщені внаслідок збройної агресії Російської Федерації, державної соціальної допомоги, пенсій

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України № 214 від 07.03.2022 „Деякі питання надання державної соціальної допомоги та пільг на період введення воєнного стану” (зі змінами) під час воєнного стану виплата призначених державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям, допомоги на дітей одиницями

матерям, допомоги на дітей, над якими встановлено опіку чи піклування, допомоги на дітей, хворих на тяжкі перинатальні ураження нервової системи, тяжкі вроджені вади розвитку, рідкісні орфанні захворювання, онкологічні, онкогематологічні захворювання, дитячий церебральний параліч, тяжкі психічні розлади, цукровий діабет I типу (інсулінозалежний), гострі або хронічні захворювання нирок IV ступеня, на дитину, яка отримала тяжку травму, потребує трансплантації органа, потребує паліативної допомоги, яким не встановлено інвалідність, щомісячної грошової допомоги особі, яка проживає разом з особою з інвалідністю I чи II групи внаслідок психічного розладу, яка за висновком лікарської комісії медичного закладу потребує постійного стороннього догляду, на догляд за нею, тимчасової державної допомоги дітям, батьки яких ухиляються від сплати аліментів, не мають можливості утримувати дитину або місце проживання їх невідоме, щомісячної адресної допомоги внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг, тимчасової державної соціальної допомоги непрацюючій особі, яка досягла загального пенсійного віку, але не набула права на пенсійну виплату (далі – державна соціальна допомога) **не зупиняється та виплачуватиметься у період введення воєнного стану та одного місяця після його припинення.**

У разі виїзду отримувача державної допомоги за межі України, виплата державної соціальної допомоги не припиняється на період введення воєнного стану та одного місяця після його припинення.

Надання соціальних гарантій, допомоги та пільг особам, які перемістились з України до інших держав вирішується за законодавством конкретної країни.

Якщо людина отримувала пенсію через поточний рахунок в уповноваженому банку, доступ до якого здійснюється через платіжну картку, пенсія продовжуватиме виплачуватися на цю картку і особа зможе розраховуватися нею, в тому числі, за кордоном.

Людина, якій пенсію виплачувала АТ „Укрпошта”, може змінити спосіб отримання виплати, а саме отримувати пенсію через платіжну картку. Зокрема, можна без візиту до відділення уповноваженого банку відкрити платіжну картку через офіційний сайт або мобільний додаток банку. При цьому, при відкритті рахунку ідентифікація клієнта здійснюється банком шляхом відеоверифікації. Наразі така послуга доступна у ПриватБанку.

Крім того, згідно із внесеними змінами до Порядку виплати пенсій та грошової допомоги через поточні рахунки в банках, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30.08.1999 № 1596 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 25.03.2022 № 363), є можливість подати заяву про виплату пенсії до органу Пенсійного фонду України через веб портал електронних послуг Пенсійного фонду України з використанням засобів кваліфікованого електронного підпису.

Щодо стану сплати аліментів на користь дітей, які перебувають на території держав — членів ЄС та інших держав, як тимчасово переміщені внаслідок збройної агресії Російської Федерації

За повідомленням Міністерства юстиції України згідно даних автоматизованої системи виконавчого провадження встановлено, що на виконанні в органах державної виконавчої служби станом на 27.05.2022 перебуває 524,3 тисячі

виконавчих проваджень про стягнення аліментів, з яких по 182,5 тисячах виконавчих проваджень наявна заборгованість понад 3 місяці.

Інформація стосовно стану виконання судових рішень про стягнення аліментів на користь стягувачів, які перебувають на території держав - членів ЄС та інших держав, як тимчасово переміщені особи внаслідок збройної агресії Російської Федерації, Міністерством юстиції не узагальнюється, оскільки повідомлення сторонами виконавчого провадження виконавця про зміну місця проживання чи перебування дитини, на утримання якої сплачуються аліменти, не передбачено чинним законодавством.

Разом з цим слід зазначити, що питання належного виконання судових рішень про стягнення аліментів на користь дітей є одним із пріоритетних під час виконання покладених на Міністерство юстиції завдань щодо реалізації державної політики у сфері організації примусового виконання рішень.

Примусове виконання судових рішень про стягнення аліментів здійснюються органами державної виконавчої служби, приватними виконавцями у порядку визначеному статтею 71 Закону України «Про виконавче провадження» (далі - Закон), положеннями якої визначено систему заходів та тимчасових обмежень до боржника у разі невиконання таких рішень.

На сьогодні в умовах воєнного стану органами державної виконавчої служби забезпечуються виконання судових рішень про стягнення аліментів у встановленому законодавством порядку.

Основними причинами невиконання рішень про стягнення аліментів є відсутність у боржників коштів та майна, на яке можливо звернути стягнення, боржники не працевлаштовані.

Якщо боржник отримує дохід, виконання рішень здійснюється шляхом утримання аліментних сум із заробітної плати, пенсії, стипендії та інших доходів боржника на підставі постанови виконавця. Підприємства, установи, організації, фізичні особи, фізичні особи - підприємці здійснюють відрахування і перераховують кошти на відповідний рахунок органу державної виконавчої служби, рахунок приватного виконавця.

В подальшому стягнуті з боржника кошти перераховуються виконавцем на зазначений у заяві про примусове виконання рішення рахунок у банку або іншій фінансовій установі (заяві про зміну реквізитів рахунку у банку або іншій фінансовій установі) не пізніше наступного робочого дня з дня надходження таких коштів на депозитний рахунок органу державної виконавчої служби, рахунок приватного виконавця (частина друга статті 47 Закону).

Слід також зазначити, що прийнятими Законом України «Про внесення зміни до розділу XIII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про виконавче провадження» (набрав чинності 26.03.2022) змінами, зокрема передбачено, що за рішеннями про стягнення аліментів підприємства, установи, організації, фізичні особи, фізичні особи - підприємці, які здійснюють відрахування з заробітної плати, пенсії, стипендії та інших доходів боржника, перераховують стягнуті кошти на визначений у заяві або зверненні стягувача рахунок, а у разі відсутності реквізитів рахунку стягувача - на відповідний рахунок органу державної виконавчої служби, приватного виконавця.

Мін'юстом в свою чергу за результатами розгляду звернень надаються роз'яснення стягувачам щодо необхідності звернення до підприємств, установ,

організацій, які здійснюють відрахування з заробітної плати, пенсії, стипендії та інших доходів боржника, із відповідними заявами для перерахування стягнутих аліментних сум безпосередньо стягувачу на визначений у заяві рахунок.

Разом з тим, з початку запровадження дії воєнного стану існує проблема щодо несвоєчасного перерахування/неперерахування органами Державної казначейської служби України коштів на користь стягувачів за платіжними документами органів державної виконавчої служби. При цьому, особливе занепокоєння викликає факт несвоєчасного перерахування коштів стягувачам за рішеннями про стягнення аліментів.

Так, згідно отриманих від територіальних органів державної виконавчої служби даних, за період дії воєнного стану, станом на 9 травня 2022 року з порушенням строків, визначених пунктом 2.19. глави 2 Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті, затвердженої постановою Національного банку України від 21.01.2004 № 22, органами Державної казначейської служби України перераховано 20 756 платежів на суму близько 146 млн грн, в тому числі по аліментах - 17 920 на суму 59,5 млн грн.

Кількість платежів, які залишились неопрацьованими органами Державної казначейської служби України на вказану дату, становить 25 515 платежів на суму 81,5 млн грн, в тому числі платежів по аліментах - 2 773 на суму 8,5 млн грн.

За результатами проведення повторного узагальнення стану перерахування коштів встановлено, що протягом 09 - 10 травня 2022 року на виконання до органів Державної казначейської служби України надіслано 88 206 платіжних доручень на суму 164,6 млн грн, з них: про перерахування аліментів - 26 506 на суму 93,2 млн грн.

Із загальної кількості скерованих протягом 9-10 травня 2022 року платіжних доручень, станом на 13 травня 2022 року залишились невиконаними органами Казначейства 44 279 платіжних доручень на суму 135,3 млн грн, з них: про перерахування аліментів - 26 116 на суму 91,5 млн грн.

Окрім того, як свідчать вищенаведені статистичні дані, платежі за соціально значимими категоріями рішень, такими як стягнення аліментів майже взагалі залишились не виконаними, що викликає особливе занепокоєння, оскільки несвоєчасне перерахування таких платежів може викликати не лише збільшення скарг на роботу органів державної виконавчої служби, а й спричинити значний суспільний резонанс.

Щодо забезпечення духовно-культурного розвитку дітей, які перебувають на території держав — членів ЄС та інших держав, як тимчасово переміщені внаслідок збройної агресії Російської Федерації (аналітичні матеріали щодо порушених питань додаються).

Відповідно до Конституції України держава сприяє консолідації та розвитку української нації, її історичної свідомості, традицій і культури, а також розвитку етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності всіх корінних народів і національних меншин України. Україна дбає про задоволення національно-культурних і мовних потреб українців, які проживають за межами держави.

Відповідно до принципів державотворення та норм законодавства Україна не лише щоденно піклується про своїх громадян, які проживають на території

батьківщини в умовах військового вторгнення росії, а й здійснює постійний моніторинг та діяльність в забезпеченні захисту прав і свобод українців (у тому числі культурних та інформаційних прав, свободи совісті та віросповідання), що виїхали за кордон, рятуючись від широкомасштабної військової агресії росії проти України.

За повідомленням Міністерства культури та інформаційної політики України (далі - МКІП) Державне агентство України з питань мистецтв та мистецької освіти постійно проводить моніторинг інформації щодо можливостей підтримки українських митців та працівників сфери культури. Інформація про можливості розміщення, грантові програми, спільні проекти тощо, які іноземні партнери пропонують українським митцям, які опинилися за кордоном, постійно оновлюється на офіційному вебсайті Держмистецтв (<https://arts.gov.ua/announcements/mozhlyvosti/>), а також на фейсбук-сторінці Держмистецтв (<https://www.facebook.com/StateArtsAgency>).

Двічі на тиждень Український культурний фонд формує добірки актуальних можливостей, що спрямовані на підтримку діячів культури, які залишилися в Україні або були змушені виїхати за кордон у зв'язку з повномасштабною військовою агресією російської федерації. Інформація оприлюднюється через офіційні канали зв'язку УКФ, зокрема офіційний вебсайт УКФ (<https://ucf.in.ua/>), телеграм-канал «УКФ ЩОДНЯ» та дайджест «Хроніки культурного фронту».

Доступ до книжок однією з ключових потреб українських дітей-переселенців для подолання наслідків психологічної травми та успішної інтеграції у нове для себе оточення. Під патронатом першої леді України Олени Зеленської Українським інститутом книги, Міністерством культури та інформаційної політики України та Міністерством закордонних справ України реалізується проект «Книжки без кордонів». Метою проекту є забезпечення дітей з сімей - шукачів притулку книжками українською мовою.

Станом на кінець травня 2022 року надруковано і розповсюджено понад 80 тисяч примірників. Отримати книжки українською мовою українські діти тепер можуть в 11 країнах Європи: Польщі, Норвегії, Швеції, Естонії, Латвії, Литві, Словаччині, Чехії, Німеччині, Ірландії та Болгарії.

У Польщі нині перебуває понад 3 млн тимчасових переселенців з України. Перша леді Республіки Польща Агата Корнгаузер-Дуда взяла під патронат реалізацію проекту «Книжки без кордонів» у Польщі. Книжки друкують польські друкарні з оригінал-макетів, наданих безоплатно українськими видавцями. Місцеві партнери забезпечують збір коштів та розповсюдження книжок у місцях перебування родин: на вокзалах, в допомогових та культурних центрах, школах та бібліотеках.

Станом на 20 травня в рамках проекту у Польщі надруковано і розповсюджено 54,6 тисяч примірників. Зокрема, за підтримки Фондації «Освіта для демократії» (Edukacja dla demokracji) надруковано 30,6 тисяч примірників, із них – 10 тисяч примірників за допомоги Fundacja Kościuszkowska (США). Ще 24 тис примірників надруковано за підтримки Фондації Святого Миколая. Орієнтовно до кінця червня за підтримки Польського інституту книги буде надруковано ще 80 тисяч примірників.

Фондація «Універсального читання» (Powszechnego Czytania) спільно з іноземними партнерами зібрала 150 тис. доларів для грантів українським видавцям,

які будуть розподілятися на конкурсній основі. Цей проект також реалізується під патронатом першої леді Польщі Агати Корнгаузер-Дуди.

Польська книжкова палата сприяє працевлаштуванню українських фахівців видавничої справи в Польщі.

ZAIKS (організація колективного управління авторськими правами в Польщі) почала надавати допомогу у розмірі 5 тис. злотих українським митцям, зокрема письменникам.

Вроцлавський Дім Літератури (WDL) разом з Українським інститутом книги ініціював проект «Книжка оберігає», в рамках якого вже готуються до друку 8 книжок українською мовою (по 5 тисяч примірників кожна), права на які закуплені в українських видавців. Книжки будуть безкоштовно роздані тимчасовим переселенцям з України. Також українські книжки купують для бібліотек окремі місцеві громади та благодійні організації Польщі.

МКІП у співпраці з національними партнерами ЮНЕСКО розпочало визначення потреб в сфері охорони нематеріальної культурної спадщини серед громад, груп та окремих людей з України, які перебувають у п'яти сусідніх країнах: Угорщині, Молдові, Польщі, Румунії та Словаччині, як тимчасово переміщені особи, внаслідок збройної агресії російської федерації. Визначення потреб тимчасово переміщених громадян України було виділено пріоритетним напрямком дій з охорони нематеріальної культурної спадщини в надзвичайних ситуаціях.

Крім матеріальних збитків та людських жертв, критична ситуація в Україні також негативно впливає на соціальну структуру українського суспільства, змушуючи мільйони жінок, дітей та літніх людей залишати свої домівки. Як наслідок, нематеріальна культурна спадщина громад в Україні, фундаментальна частина їхньої ідентичності та спадкоємності опинилися під загрозою.

При реалізації зазначеної ініціативи наголошується, що громади повинні бути основними дійовими особами у визначенні того, як криза може вплинути на їхню нематеріальну культурну спадщину, як вони можуть її захистити, а також як вони можуть використовувати це як інструмент для стійкості та відновлення.

Опитування тимчасово переміщених осіб триватиме до кінця червня 2022 року за координацією Інституту етнології та соціальної антропології Словацької академії наук. На основі виявлених потреб буде розроблено низку конкретних проектів для підтримки збереження української нематеріальної культурної спадщини.

МКІП було забезпечено надання підтримки інформаційній кампанії проекту «Українцям про ЄС», спрямованої на протидію торгівлі людьми, шляхом інформування населення про те, як не стати жертвами торгівлі людьми, не потрапити у трудове або сексуальне рабство та на яких умовах можна погоджуватись на працевлаштування чи вимушений переїзд на тлі ескалації війни в Україні, а також на основі Концепції Державної цільової соціальної програми протидії торгівлі людьми на період до 2025 року. Зокрема, МКІП звернулося до МВС, ОВА, ДП «МШУ», УНІА «Укрінформ» щодо розміщення інформаційних матеріалів у межах кампанії на усіх доступних інформаційних ресурсах, а також друкованих матеріалів в адміністративних будівлях.

На підставі викладеного, за підсумками проведеного обговорення, Комітет з питань гуманітарної та інформаційної політики пропонує:

Рекомендувати Кабінету Міністрів України:

1) забезпечити розвиток співробітництва з державами-членами та інституціями ЄС, іншими іноземними державами з метою гарантування дотримання прав громадян України, які внаслідок воєнних дій залишили територію України і знаходяться за кордоном;

2) ініціювати зміни до відповідних постанов Кабінету Міністрів України з метою розблокування виконання закладами вищої освіти України проектів Програми ЄС Еразмус, забезпечення цільового використання коштів грантів Програми та виконання зобов'язань за грантовими угодами щодо закупівлі обладнання, міжнародних відряджень, мобільності, виплат закордонним та українським партнерам проектів;

3) звернутися від імені українського Уряду до Європейської комісії з проханням щодо надання міжнародної технічної допомоги для сплати внеску України за участь в програмі ЄС з досліджень та інновацій "Горизонт Європа" та програмі з досліджень та навчання "Євратом", або відтермінування чи звільнення від сплати внеску;

4) розглянути можливість розширення фінансового забезпечення доступу до освіти здобувачів фахової передвищої, вищої освіти за рахунок залучення міжнародних фінансових організацій до ініціатив пільгового кредитування навчання або компенсації відсотків, використання інших інструментів фінансової підтримки здобуття освіти;

5) вжити заходів щодо забезпечення перерахування стягнутих за рішеннями судів коштів за платіжними документами органів державної виконавчої служби.

6) вжити заходів, направлених на забезпечення своєчасності виплати дітям та сім'ям з дітьми, які перебувають на території держав – членів ЄС та інших держав, як тимчасово переміщені внаслідок збройної агресії Російської Федерації, державної соціальної допомоги, пенсій.

Рекомендувати Міністерству соціальної політики України:

1) забезпечити розроблення інформаційного ресурсу з метою інформування громадян України – тимчасово переміщених осіб про умови перебування в іноземних державах;

2) продовжити роботу з компетентними інституціями іноземних держав з метою укладення міжнародних договорів про співпрацю у сфері захисту прав вимушено переміщених дітей – громадян України (передусім дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, які проживали або були зараховані до закладів різних типів, форм власності та підпорядкування на цілодобове перебування в Україні, влаштованих до сімей патронатних вихователів, дитячих будинків сімейного типу, прийомних сімей, під опіку/ піклування), у тому числі в частині дотримання вимог законодавства України у сфері усиновлення на період їх перебування за межами України;

3) забезпечити своєчасність виплати дітям та сім'ям з дітьми, які перебувають на території держав – членів ЄС та інших держав, як тимчасово переміщені внаслідок збройної агресії Російської Федерації, державної соціальної допомоги, пенсій;

4) опрацювати механізм повернення дітей, які тимчасово переміщені в залежності від категорій: ПС, ДБСТ, закладів та дітей, які перемістилися без супроводу батьків;

5) опрацювати питання щодо внесення змін до законодавства з питань виїзду дітей за межі України.

Рекомендувати Міністерству фінансів України; Державній казначейській службі України;

1) вжити заходів щодо забезпечення своєчасного перерахування коштів стягувачам за платіжними документами органів державної виконавчої служби, особливо за платіжними документами щодо стягнення аліментів, а також забезпечити недопущення в подальшому порушення інтересів стягувачів у виконавчому провадженні.

Рекомендувати Міністерству освіти і науки України:

1) посилити роботу із міністерствами з питань освіти інших країн щодо налагодження співпраці з реалізації громадянами України - здобувачами професійної (професійно-технічної) освіти права на академічну мобільність;

2) звернутися від імені українського уряду до Європейської комісії з проханням розширення вікна можливостей для української освіти, зокрема розглянути можливість запровадження механізму повноцінної участі українських університетів в альянсах європейських університетів та виділення додаткових коштів на фінансування такої участі;

3) звернутися до міжнародних донорів, міністерств освіти за кордоном із пропозицією включити до умов використання фінансової підтримки, грантів на навчання для здобувачів із України у закордонних закладах вищої освіти вимоги їх повернення після навчання в Україну.

ЕАС ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Підписувач: Потураєв Микита Русланович
Сертифікат: 58E2D9E7F900307B04000002A672E002C9F8E00
Дійсний до: 19.01.2023 0:00:00

Апарат Верховної Ради України
№ 04-14/08-2022/93044 від 08.06.2022

919608

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

Комітет з питань прав людини, деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій у Донецькій, Луганській областях та Автономної Республіки Крим, міста Севастополя, національних меншин і міжнаціональних відносин

01008, м.Київ-8, вул. М. Грушевського, 5, тел.: 255-49-02

Голові Комітету Верховної Ради
України з питань соціальної політики
та захисту прав ветеранів
Галині ТРЕТЬЯКОВІЙ

Шановна Галино Миколаївно!

На Ваш лист (вих. № 04-30/9-2022/79427 від 17.05.2022 року) надсилаємо інформаційно-аналітичні матеріали до комітетських слухань на тему: «Захист прав і свобод громадян України, які перебувають на території держав — членів ЄС та інших держав як тимчасово переміщені особи внаслідок збройної агресії Російської Федерації».

Також інформуємо, що попередньо передбачається участь у слуханнях Голови Комітету Д.Лубінця, ближче до дати слухань та визначення часу їх проведення інформацію буде уточнено.

Від народних депутатів України — членів Комітету пропозицій до рекомендацій та пропозицій щодо осіб, які планують брати участь у слуханнях не надійшло.

Додаток: згадане на 11 арк.

З повагою,

Голова Комітету

Д. ЛУБІНЕЦЬ

вик. А.Чигрин
Chihrin@rada.gov.ua

ЕАС ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Підписувач: Лубінець Дмитро Валерійович
Сертифікат: 58E2D9E7F900307B040000001C2D290048EF9C00
Дійсний до: 16.12.2023 0:00:00

Апарат Верховної Ради України
№ 04-25/8-2022/90608 від 03.06.2022

916805

**Інформація до слухань на тему:
«Захист прав і свобод громадян України, які перебувають на території
держав — членів ЄС та інших держав як тимчасово переміщені особи
внаслідок збройної агресії Російської Федерації»**

Україна приєдналася у 2002 році до Конвенції ООН про статус біженців, 1951 р. та Протоколу щодо статусу біженців, 1967 року. *(Закон України «Про приєднання України до Конвенції про статус біженців та Протоколу щодо статусу біженців», 10 січня 2002 року N 2942-III.*

Закон України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту» від 8 липня 2011 року № 3671-VI визначає порядок регулювання суспільних відносин у сфері визнання особи біженцем, особою, яка потребує додаткового або тимчасового захисту, втрати та позбавлення цього статусу, а також встановлення правового статусу біженців та осіб, які потребують додаткового захисту і яким надано тимчасовий захист **в Україні**.

В Україні з 1994 року працює УВКБ ООН (*агентство ООН у справах біженців, - глобальна організація, яка з 1950 року координує міжнародні зусилля, спрямовані на захист людей. Які змушені залишати свої оселі через конфлікт або переслідування*). Впродовж своєї діяльності в Україні УВКБ ООН надавало важливу допомогу особам, які постраждали від конфлікту, внутрішньо переміщеним особам, біженцям та особам без громадянства.

24 лютого 2022 року в Україні розпочалася війна, яка спричинила жертви серед мирного населення та руйнування цивільної інфраструктури, змушуючи людей залишати свої домівки в пошуках безпеки, захисту та допомоги. За перші п'ять тижнів понад чотири мільйони біженців з України перетнули кордони з сусідніми країнами, і багато інших стали внутрішньо переміщеними особами. Вони потребують захисту та підтримки. У зв'язку з надзвичайною ситуацією та масштабами гуманітарних потреб біженців з України, приймаючі країни отримують допомогу на рівні регіональних міжвідомчих зусиль.

Регіональний план реагування щодо ситуації вимушеного переселення об'єднує ООН, НУО та інших відповідних партнерів і зосереджується на підтримці урядів приймаючих країн для забезпечення безпечного доступу до території для біженців та громадян третіх країн, які втікають з України, відповідно до міжнародних стандартів. У ньому також пріоритетним є надання послуг із захисту та гуманітарної допомоги, оскільки переміщення та потреби продовжують стрімко зростати.

УВКБ ООН присутнє в Україні та надає гуманітарну допомогу там, де це необхідно та можливо. УВКБ ООН створило нові офіси в центральній та західній Україні, куди прибула велика кількість ВПО у пошуках безпеки.

Наразі офіси УВКБ ООН працюють у Львові, Вінниці, Ужгороді, Чернівцях, Дніпрі, а також на невідконтрольованих уряду територіях Донецької та Луганської областей. Центри УВКБ ООН у Дніпрі та Вінниці служать важливими базами для надання вкрай необхідної гуманітарної допомоги та послуг із захисту людям, які проживають у центральних, східних, північно-

східних та південно-східних регіонах України, у тому числі постраждалих від бойових дій.

УВКБ ООН діє як частина міжвідомчої гуманітарної допомоги та керує трьома кластерами – з питань захисту, житла і непродуктивної допомоги та з координації та управління таборами.

Загальна мета оперативного забезпечення УВКБ ООН полягає в тому, щоб надати негайну допомогу тим, хто тікає від військових дій, одночасно закладаючи основу для стійких і довготривалих рішень, тісно співпрацюючи з державними та місцевими органами влади, акторами та партнерами на рівні громад.

За даними Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (УВКБ) кількість біженців з України, які внаслідок російського вторгнення змушені були залишити свої домівки та виїхати за кордон, сягнула понад 6,5 мільйона осіб.

Станом на 22 травня територію України залишила 6 552 971 особа.

Більшість поїхала до Польщі — понад 3,5 млн людей. До Румунії виїхали понад 961 тис. осіб, до Росії – понад 919 тис., Угорщини — 644 тис., до Молдови — понад 471 тис., до Словаччини — 442 тис. і до Білорусії — понад 27 тис. осіб.

Водночас 2 048 500 українців із 28 лютого повернулися з-за кордону на Батьківщину.

Громадяни України, які змушені були покинути територію нашої держави мають змогу звертатися за міжнародним захистом в Європейському Союзі.

Отримати можна відомі статус біженця чи додатковий захист. Водночас, актуальним став ще один інструмент – **"тимчасовий захист" в Європейському Союзі (ЄС).**

Рада ЄС на засіданні в Брюсселі 4 березня 2022 року, проголосувала за застосування Директиви від 20 липня 2001 року № 2001/55/ЄС про мінімальні стандарти надання тимчасового захисту у разі масового напливу переміщених осіб та про заходи, що сприяють збалансованості зусиль між державами-членами щодо прийому таких осіб та несення їх наслідків (далі - Директива).

Директива обходить традиційно перевантажену процедуру надання притулку (отримання статусу біженця/додаткового захисту) і пропонує швидкий і спрощений шлях до доступу до захисту в усьому ЄС.

Тимчасовий захист не означає отримання статусу біженця відповідно до Конвенції про статус біженців від 28 липня 1951 року, який надає права, аналогічні посвідці на проживання. Втім, особи, які отримали тимчасовий захист в ЄС, можуть у **будь-який час подати заявку на отримання статусу біженця.**

Статтею 4 Директиви передбачена можливість отримання тимчасового захисту. За загальним правилом тривалість тимчасового захисту становить 1 рік, який може бути автоматично продовжений кожні 6 місяців ще на 1 рік. Однак, Директива має рекомендаційний характер, а тому кожна країна-член ЄС самостійно визначає тривалість надання тимчасового захисту.

Особи, на яких поширюється тимчасовий захист:

- громадяни України, які вимушено покинули Україну 24 лютого 2022 року або після цієї дати в результаті військової агресії російської федерації;
- особи без громадянства та громадяни третіх країн, крім України, які користувалися міжнародним захистом або еквівалентним національним захистом в Україні до 24 лютого 2022 року;
- члени сімей зазначених осіб, у тому числі чоловік/дружина та їх неповнолітні неодружені діти або діти їх чоловіка/дружини, а також їх близькі родичі, які проживали разом з ними у складі сім'ї на момент вторгнення росії до України, і які повністю або переважно перебували на утриманні таких осіб;
- громадяни третіх країн, які на законних підставах проживали в Україні до 24 лютого 2022 року на підставі дійсного дозволу на постійне проживання відповідно до законодавства України та які не можуть повернутися в безпечних та довготривалих умовах до своєї країни або регіону походження;
- в залежності від рішення влади кожної окремої країни ЄС.

Особи, на яких не поширюється тимчасовий захист

- особи без громадянства або громадяни третіх країн, які не мали дозволу на постійне проживання в Україні, якщо їхня батьківщина є безпечною країною;
- громадяни України – сезонні працівники, студенти по обміну, що перебувають у країнах ЄС.

Тимчасовий захист не застосовується в країнах Шенгенської зони, які не є членами ЄС, а саме в Швейцарії, Норвегії, Ліхтенштейні, Ісландії. Директива діє у всіх країнах-членах ЄС, крім Данії.

Щоб скористатися тимчасовим захистом:

- необхідно звернутися за отриманням тимчасового захисту до органів влади відповідної країни ЄС, які займаються такими питаннями;
- за результатами розгляду звернення особі мають видати відповідний документ, який підтверджує статус особи у країні та містить перелік прав, які цей статус передбачає.

Права осіб, які користуються тимчасовим захистом:

- дозвіл на проживання на період тимчасового захисту (на 1 рік з можливістю продовження)
- доступ до роботи (вимоги очікування 6 місяців на відміну від отримання статусу біженця в цьому випадку не має)
- доступ до освіти. Діти до 18 років мають право навчатись у закладах освіти на рівні громадян країни перебування

- забезпечення житлом (заселення у центр чи надання засобів для проживання)
- доступ до соціального забезпечення
- доступ до медичного обслуговування
- право на відповідну інформацію про тимчасовий захист
- можливість отримати статус біженця у майбутньому
- можливість повернутися в країну громадянства в будь-який момент
- інші права особи, яка звернулася за наданням тимчасового захисту, відповідно до законодавством конкретної країни ЄС.

Конкретні права особи, яка звернулася за наданням тимчасового захисту визначаються внутрішнім законодавством конкретної країни ЄС. Тому для того, щоб ними скористатися, потрібно звернутися за дозволом на проживання до органів влади відповідної країни, які займаються питаннями тимчасового захисту. Там переміщеним українцям мають видати документ, який пояснює зрозумілою їм мовою їхній статус та права.

Питання надання тимчасового захисту або статусу біженця є винятковою прерогативою компетентних органів країни перебування.

Кожна країна імплементує міжнародні статуси у власне законодавство з певними відмінностями, тому приймати рішення щодо отримання того чи іншого статусу варто лише після отримання повної інформації від офіційних органів країни перебування. Закордонні дипломатичні установи України оприлюднюють контактну інформацію таких органів, а також посилання на відповідні першоджерела (зокрема, у перекладі українською) на інтерактивній мапі <https://tripadvisor.mfa.gov.ua> та сторінках посольств/консульств у Facebook.

Після отримання такого статусу в конкретній країні, подорожувати в інші країни Шенгенської зони можна, якщо не встановлено інше, за звичними для безвізу правилами: не більше 90 днів за кожні 180 днів.

Статус біженця: що це таке? Як його отримати?

Статус біженця – індивідуальне право в країнах ЄС, яке надається після спеціального адміністративного та юридичного процесу, що визначає, чи є у особи обґрунтована небезпека бути переслідуваними.

Статус біженця може бути надано на період **до 3 років** з можливістю продовження **ще на 2 роки**.

Особи, які можуть отримати статус біженця:

- громадяни України, які залишили територію України через війну, а також особи, які проживали на території України на законних підставах, але мають громадянство інших країн;
- особи без громадянства також можуть запросити статус біженця.

Отримувати статус біженця має сенс у тому випадку, якщо особа планує й далі проживати в ЄС. Але є певні обмеження для особи при отриманні такого статусу, а саме:

- неможливість залишити приймаючу країну до моменту отримання статусу;
- неможливість повернутися в Україну після отримання статусу;
- неможливість працевлаштуватися до моменту отримання статусу, а також у разі відмови у його наданні;
- відібрання документів, що посвідчують особу заявника.

Як отримати статус біженця

1. Подати заяву на отримання статусу біженця можна під час в'їзду у першій безпечній країні, повідомивши офіцера прикордонної служби, або подати заяву на возз'єднання сім'ї, якщо є член сім'ї, який вже проживає в країні ЄС.
2. На час розгляду заяви необхідно залишатися в країні, в якій вона була подана. Визнання статусу біженця може зайняти в середньому півроку. До моменту отримання остаточного рішення ДІЮТЬ ВИЩЕ ПЕРЕРАХОВАНІ ОБМЕЖЕННЯ.
3. Заявнику також необхідно пройти медичну комісію, а також процедуру відцифрування відбитків пальців. Протягом місяця після написання заяви міграційна служба проводить співбесіду з заявником, за результатами якої приймається рішення про надання притулку.

Права, які надаються при отриманні статусу біженця:

- право на медичну допомогу;
- доступ до освіти для дітей та підлітків;
- доступ до ринку праці (відповідно до політики країн ЄС на ринку праці);
- право на соціально-побутові послуги;
- право на укладання шлюбу;
- право на щомісячну грошову допомогу.

Особливості перебування українців в ЄС: статус біженця чи тимчасовий захист?

У випадку тимчасового захисту доступ до праці в країні перебування та інше забезпечення надається з моменту звернення, на відміну від особи, яка забажала отримати статус біженця – очікування в середньому до 6 місяців, поки приймається рішення про надання такого статусу.

При тимчасовому захисті зберігається можливість безперешкодно повернутися до країни громадянства. Водночас, в період очікування рішення уповноваженого органу у наданні статусу біженця заборонено перетинати кордон країни перебування.

Тимчасовий захист можна отримати в будь-якій, на думку особи, безпечній країні, яка входить до ЄС (враховуючи винятки), на відміну від статусу біженця, який можна отримати лише в тій безпечній країні, кордон якої особа перетнула вперше.

Особи, які перебувають під тимчасовим захистом, мають право подати заяву на отримання статусу біженця в будь-який час.

Захист прав та інтересів громадян України, що перебувають за кордоном

Стаття 33 Конституції України встановлює, що кожному, хто на законних підставах перебуває на території України, гарантується свобода пересування, вільний вибір місця проживання, право вільно залишати територію України, за винятком обмежень, які встановлюються законом. Громадянин України не може бути позбавлений права в будь-який час повернутися в Україну.

Органи державної влади України, українські дипломатичні представництва й консульські установи, посадові особи цих представництв та установ зобов'язані сприяти тому, щоб українським громадянам була надана можливість користуватися в повному обсязі всіма правами, встановленими Конституцією України, законами, загальновизнаними принципами та нормами міжнародного права, міжнародними договорами України, законами й правилами держав проживання або перебування українських громадян, а також можливість захищати їхні права та охоронювані законом інтереси.

Так, Департамент консульської служби є структурним підрозділом Міністерства закордонних справ України. Департамент веде роботу з реалізації національних інтересів у консульській сфері; здійснює роботу із забезпечення конституційних прав громадян та юридичних осіб України за межами нашої держави; веде роботу з виконання консульських функцій відповідно до чинного законодавства України, міжнародно-правових актів, а також контролює їх реалізацію. Департамент керує діяльністю консульських установ за кордоном, а також нештатних (почесних) консулів України за кордоном.

Стаття 1 Консульського статуту України визначає, що консульські установи України захищають за кордоном права та інтереси України, юридичних осіб і громадян України.

Діяльність консульських установ із захисту за кордоном прав та інтересів українських громадян спирається на консульські конвенції та інші міжнародні договори, законодавство України про нотаріат, Закон України «Про державну

реєстрацію актів цивільного стану», Консульський статут України, затверджений Указом Президента України, тощо.

Так, Консульський статут України встановлює основні права та обов'язки консула щодо юридичних осіб та громадян України. Консул, зокрема:

- вживає заходів для того, щоб юридичні особи та громадяни України користувалися в повному обсязі всіма правами, наданими їм законодавством держави перебування і міжнародними договорами, учасниками яких є Україна та держава перебування, а також міжнародними звичаями;

- вживає заходів для відновлення порушених прав юридичних осіб і громадян України. У випадку, якщо після звернення консула до властей держави перебування не будуть відновлені порушені права юридичних осіб і громадян України, консул зобов'язаний повідомити про це Міністерство закордонних справ України та главу дипломатичного представництва України в державі перебування;

- приймає як письмові, так і усні звернення юридичних осіб і громадян України;

- веде облік громадян України, які постійно проживають або тимчасово перебувають у його консульському окрузі;

- інформує громадян України, які тимчасово перебувають у його консульському окрузі, про законодавство держави перебування, а також про місцеві звичаї. Розпорядження консула, видані в межах його повноважень з питань, що стосуються перебування громадян України за кордоном, мають для них обов'язкову чинність;

- має право без окремого доручення представляти в установах держави перебування громадян України, якщо вони відсутні й не доручили ведення справи якійсь особі або не можуть захищати свої інтереси з інших причин тощо.

У межах своїх прав та обов'язків консул виконує такі функції:

- веде військовий облік громадян України, які перебувають за кордоном;

- виконує доручення слідчих або судових органів України щодо громадян України, якщо це не заборонено законами держави перебування;

- провадить реєстрацію укладення шлюбу, розірвання шлюбу відповідно до законодавства України;

- встановлює батьківство у випадках, коли відповідно до законодавства України таке допускається в органах запису актів громадянського стану, якщо батьки дитини проживають у його консульському окрузі й хоча б один із них є громадянином України;

- провадить усиновлення дитини, яка є громадянином України й проживає за межами України;
- вживає заходів для встановлення опіки (піклування) над неповнолітніми, недієздатними або обмеженими в дієздатності громадянами України, які перебувають у його консульському окрузі й залишилися без опіки (піклування);
- реєструє акти громадянського стану громадян України;
- приймає клопотання громадян України, які постійно проживають у його консульському окрузі, про внесення змін, виправлень і доповнень до записів актів громадянського стану, про відновлення втрачених записів, а також про зміни прізвища, імені та по батькові й надсилає їх на розгляд компетентним органам тощо.

Вчиняючи нотаріальні дії, консули в установленому порядку та в межах своєї компетенції вирішують питання, що впливають із норм міжнародного права, а також чинних міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Саме ці відносини регулюються Положенням про порядок учинення нотаріальних дій у дипломатичних представництвах та консульських установах України. Консули, зокрема:

- посвідчують правочини (договори, заповіти, довіреності та ін.), крім іпотечних договорів, договорів про відчуження та заставу житлових будинків, квартир, дач, садових будинків, гаражів, земельних ділянок, іншого нерухомого майна, що знаходиться в Україні;
- вживають заходів до охорони спадкового майна;
- видають свідоцтва про право на спадщину;
- видають свідоцтва про право власності на частку в спільному майні подружжя;
- засвідчують вірність копій (фотокопій) документів і виписок із них;
- засвідчують вірність підпису на документах;
- засвідчують справжність електронного цифрового підпису на електронних документах (за наявності технічної можливості роботи з електронними документами);
- засвідчують вірність перекладу документів з однієї мови на іншу;
- посвідчують факт, що фізична особа є живою;
- посвідчують факт перебування фізичної особи в певному місці;
- посвідчують тотожність фізичної особи з особою, зображеною на фотокартці;

- посвідчують час пред'явлення документів;
- приймають у депозит грошові суми та цінні папери;
- учиняють виконавчі написи;
- учиняють морські протести;
- приймають на зберігання документи.

Законодавством України можуть бути передбачені й інші дії, що вчиняються консулами.

Одним із основних завдань консульської служби України є захист прав та інтересів України, її громадян та юридичних осіб, а також відновлення порушених прав. Під час перебування за кордоном кожний громадянин України зобов'язаний неухильно дотримуватися законодавства країни перебування.

На загальних підставах консул може поінформувати про особливості законодавства країни перебування, надати консультивну допомогу з питань зносин із офіційними установами консульського округу.

Він також може надати громадянину України, в разі захворювання, адреси та номери телефонів місцевих лікарень та, за бажанням громадянина, повідомити про це його рідних.

Якщо з громадянином України трапився інцидент, йому необхідно терміново інформувати консульську установу України в державі перебування.

У разі арешту громадянина України він має право звернутися до органів поліції з вимогою повідомити про свій арешт консула України, який вживає заходів, щоб стосовно громадян України, заарештованих, ув'язнених, затриманих за підозрою у вчиненні злочину чи підданих іншим заходам судового або адміністративного впливу, взятих під варту, було дотримано в повному обсязі положення законодавства держави перебування та щоб їх утримували в умовах, які відповідають вимогам гігієни та санітарії.

На прохання самого громадянина консул може також зв'язатися з його родиною.

Нині запроваджено спрощений порядок повернення в Україну громадян, які стали жертвами злочинів, пов'язаних із торгівлею людьми, сексуальною та іншою експлуатацією. У разі втрати паспортів консульські установи України в стислі терміни вирішують безпосередньо з відділами громадянства, паспортної та імміграційної служби МВС України питання підтвердження особи громадянина та подальшого документування його закордонною установою свідоцтвом на повернення в Україну.

Є також домовленості з Міжнародною організацією з міграції про взаємодію в допомозі жертвам торгівлі людьми й сексуальної експлуатації та в поверненні українських громадян в Україну.

У разі смерті громадянина України за кордоном консульська установа України повідомляє про це рідних померлого та надає їм сприяння в оформленні всіх необхідних супровідних документів та виконанні необхідних формальностей, пов'язаних із транспортуванням труни з тілом чи урни з прахом в Україну. Установа також з'ясовує можливість відшкодування вартості ритуальних послуг родичам померлого громадянина України страховою компанією, що оформлювала страховий поліс, або особою, яка надавала запрошення до країни перебування. Наявність відповідно оформленого страхового поліса значно полегшує вирішення згаданого комплексу питань. У разі відсутності в родичів померлого коштів для сплати вартості ритуальних послуг треба виходити з необхідності пошуку іншого можливого джерела фінансування (шляхом звернення до обласної державної адміністрації України, благодійних організацій, фондів тощо). Слід також зазначити, що родичі або близькі померлого мають надіслати до консульської установи України нотаріально засвідчену заяву найближчої за ступенем спорідненості особи, в якій має бути висловлене її волевиявлення щодо прийнятного способу та місця поховання небіжчика.

Консульські установи України також уповноважені здійснювати реєстрацію актів громадянського стану, оформлювати паспорти для виїзду за кордон (громадянам, які подали до консульського відділу документи на оформлення постійного проживання за кордоном або перебувають за кордоном у зв'язку з навчанням, лікуванням чи працевлаштуванням за контрактом) та свідоцтва на повернення в Україну, легалізувати документи, оформлювати візи іноземцям для в'їзду в Україну тощо.

Але згідно з чинним законодавством України консульські установи та посадові особи не можуть виконувати обов'язки адвокатів, юридичних консультантів, туристичних агентів, перекладачів та інших, не надають матеріальну допомогу, не видають гроші в борг, не сплачують готельні та інші рахунки. А в разі порушення законів країни перебування громадянином України консул не може звільнити його від відповідальності. Консул також не вповноважений надавати послуги щодо працевлаштування громадян України, отримання дозволу на проживання чи іноземного громадянства.

За законодавством України інформація, яка надається громадянином України або юридичною особою консульській установі, є конфіденційною. Посольство може її оприлюднити тільки за згоди особи й лише особам, яким надано на це повноваження.

Практична реалізація консульського захисту прав і законних інтересів громадян України за кордоном полягає у:

- виявленні випадків порушення прав та законних інтересів юридичних і фізичних осіб України за кордоном та, в разі підтвердження таких фактів, вжитті заходів для відновлення таких прав і інтересів шляхом застосування правових механізмів, передбачених законодавством іноземної держави, двосторонніми та багатосторонніми договорами, учасниками яких є Україна та іноземна країна, міжнародними юридичними прецедентами та звичаями;
- недопущенні будь-якої дискримінації фізичних та юридичних осіб України за кордоном порівняно з громадянами країни перебування;
- наданні сприяння, консультативної та методологічної допомоги фізичним і юридичним особам України за кордоном в одержанні інформації щодо особливостей законодавства іншої країни, у реалізації права наших співвітчизників на звернення до компетентних органів країни перебування;
- вжитті заходів, у разі затримання або арешту громадян України, з метою забезпечення неупередженого розгляду їхніх справ компетентними та судовими органами країни перебування, надання необхідної консультативної допомоги, моніторингу судових слухань, перевірки умов тримання громадян України в місцях позбавлення волі та наявності в них скарг на умови тримання, можливості користування належним кваліфікованим правовим захистом тощо;
- вжитті заходів, у межах компетенції, для встановлення місцезнаходження фізичних осіб України за кордоном;
- співпраці з міжнародними й громадськими організаціями та благодійними фондами з метою вирішення питання повернення в Україну наших співвітчизників, які потрапили в скрутне становище за кордоном;
- поширенні інформації, що спрямована на підвищення рівня знань про міграційне та трудове законодавство конкретної іноземної держави, про дії в типових проблемних ситуаціях.

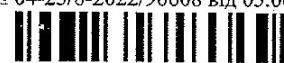
У всіх згаданих ситуаціях громадянам України рекомендується звертатися з письмовою заявою на поштову або електронну адресу дипломатичного представництва чи консульської установи України у відповідній іноземній країні

САС ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Підписувач: Лубінець Дмитро Валерійович
Сертифікат: 58E2D9E7F900307B04000001C2D290048EF9C00
Дійсний до: 16.12.2023 0:00:00

Апарат Верховної Ради України
№ 04-25/8-2022/90608 від 03.06.2022

916805